

НАУКОВА СТУДЕНТСЬКА РОБОТА,
представлена на
Всеукраїнський конкурс студентських наукових робіт з
природних, технічних і гуманітарних наук
на тему:
**«Використання трьохрівневої методики
встановлення ліміту кредитування на банк-
контрагент в системі управління кредитним
ризиком»**

Девіз роботи: «Знай міру»

Виконала: студентка

Пашкурова Надія Павлівна

Науковий керівник: к.е.н., доцент

Маслак Наталія Григорівна

2009 рік

ЗМІСТ

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ЛІМІТУВАННЯ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ КРЕДИТНИМ РИЗИКОМ	3
1.1. Сутність ліміту та системи лімітування банка-контрагента	3
1.2. Методичні підходи до розрахунку ліміту на банк-контрагент	5
РОЗДІЛ 2. ТРЬОХРІВНЕВА МЕТОДИКА ВСТАНОВЛЕННЯ ЛІМІТУ НА БАНК-КОНТРАГЕНТ	12
2.1. Сутність та особливості трьохрівневої методики розрахунку ліміту на банк-контрагент	12
2.2. Характеристика «системи відсікання» трьохрівневої методики встановлення ліміту кредитування	13
2.3. Етапи встановлення ліміту на банк-контрагент	15
РОЗДІЛ 3. ПРАКТИЧНА РЕАЛІЗАЦІЯ ТРЬОХРІВНЕВОЇ МЕТОДИКИ ВСТАНОВЛЕННЯ ЛІМІТУ НА БАНК-КОНТРАГЕНТ	21
ВИСНОВКИ	28
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	29
ДОДАТКИ	31

Державний
«УКРАЇНСЬКА АКАДЕМІЯ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
УПРАВЛІННЯ
УКРАЇНИ»
State Higher
School of Administration
of Ukraine
«UKRAINIAN ACADEMY
OF THE NATIONAL
ADMINISTRATION»

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ЛІМІТУВАННЯ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ КРЕДИТНИМ РИЗИКОМ

1.1 Сутність ліміту та системи лімітування банка-контрагента

Взаємовідносини на ринку МБК з банком-контрагентом за своєю природою пов'язані з ризиками, що зумовлені різними обставинами. Найскладнішим і найбільш важко прогнозованим є кредитний ризик, оскільки він може виникати з різних причин, які можуть залежати від банку (внутрішні) та які є незалежними від банківської установи – проблеми позичальника, макроекономічні проблеми, форс-мажорні обставини (зовнішні).

Слід зазначити, що найбільш важливим питанням при дослідженні системи управління кредитним ризиком при МБК є вибір найбільш ефективного та оптимального інструменту мінімізації ризику, враховуючи сучасні умови функціонування ринку МБК. В банківській практиці лімітування найбільш активно використовується банками як інструмент ризик-менеджменту. Завдяки проведенню ефективної лімітної політики банкам вдається уникнути критичних втрат внаслідок необдуманого концентрування будь-якого виду ризику. В той же час система управління лімітами дозволяє обмежувати та мінімізувати фінансові втрати, пов'язані з фінансовими ризиками, зокрема кредитним і ринковим. Крім того, з'являється можливість диверсифікувати свої портфелі та забезпечити стабільні доходи. Таким чином, досить часто встановлення лімітів на ті чи інші види операцій розуміється як управління ризиками. Якщо говорити про ефективність технології, то необхідно звернути увагу на наступні переваги: гнучкість структури лімітів, адекватне формування величини, що підлягає лімітуванню, з урахуванням всіх факторів ризику й інтеграція процедури контролю лімітів у загальний процес обробки транзакцій.

В контексті проведеного дослідження ліміт на банк-контрагент – це максимальна сума, що може бути видана банку-контрагенту за бланковим кредитом, що надається на основі укладеної угоди, розглядається як величина, що дорівнює ризику банку-контрагента, що приймає на себе банк. Лімітування міжбанківських операцій – це процес встановлення максимальної суми кредиту, що може бути видана банку-контрагенту за бланковим кредитом, що надається на основі укладеної угоди, та контроль за дотриманням встановлених лімітів.

Побудова системи лімітування як інструмента мінімізації кредитного ризику при МБК передбачає визначення об'єкта та суб'єкта лімітування, причин, а також з'ясування, мети та завдань встановлення лімітів (рисунк 1.1).

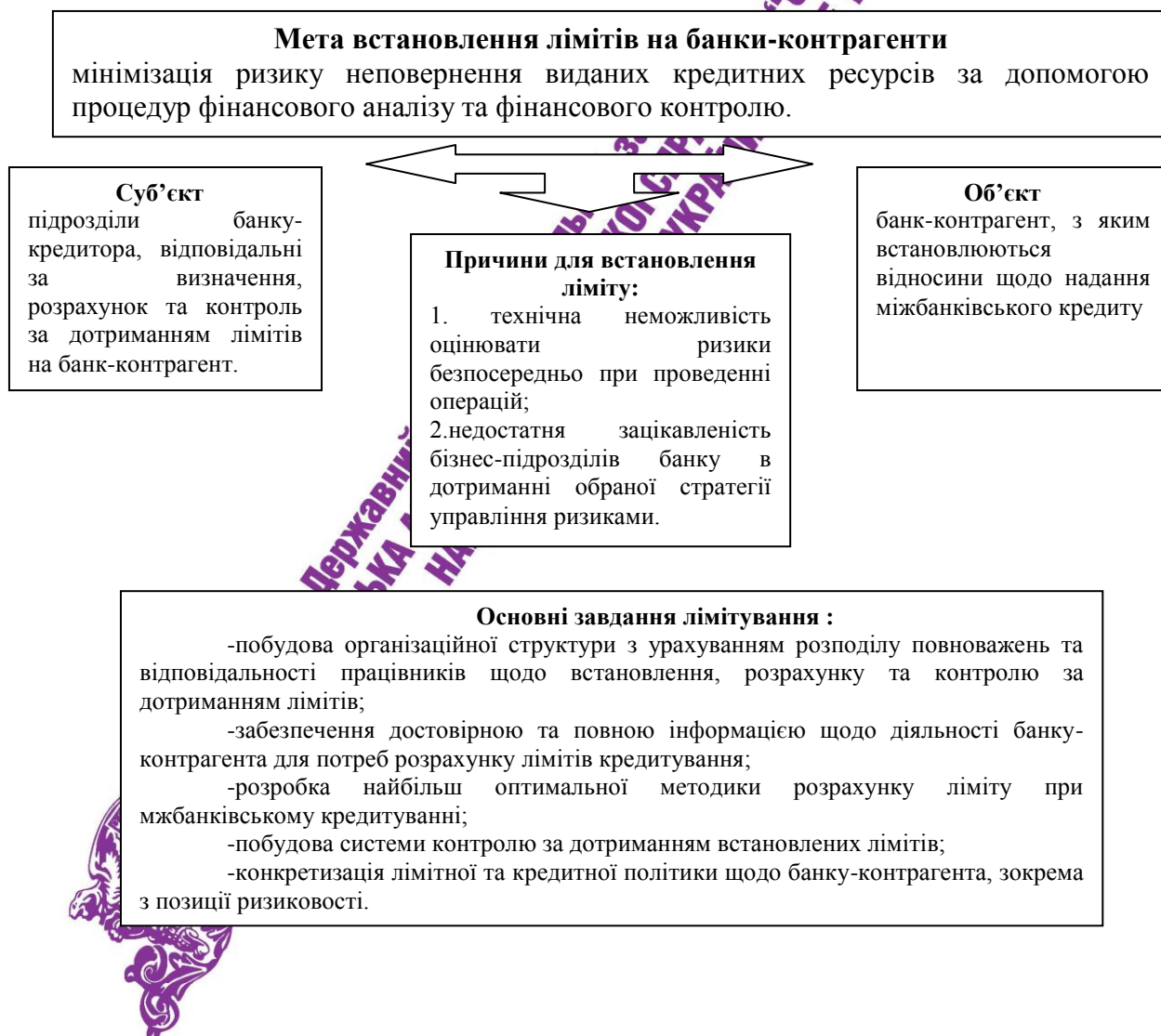

Рис. 1.1 – Система встановлення ліміту на банк-контрагент

1.2 Методичні підходи до розрахунку ліміту на банк-контрагент

Закономірно виникає питання щодо основних підходів та методик розрахунку ліміту. Важливо відмітити, що у банківській практиці існують два основні підходи до встановлення лімітів. За першим – ліміти встановлюються на кожну операцію окремо. В іншому випадку, на банк-контрагент встановлюється єдиний ліміт за всіма операціями. Зазначені підходи мають свої переваги та недоліки.

Таблиця 1.1 – Переваги та недоліки підходів щодо встановлення лімітів

Підхід	Переваги	Недоліки
Встановлення лімітів на кожну операцію окремо	- відсутня необхідність у постійному контролі за розміром ліміту відповідних підрозділів банку; - ризики враховуються залежно від строку й виду операції;	- необхідність побудови класифікації залежно від строку й виду операції, використання яких при великій кількості відкритих ліній буде незручним;
Встановлення єдиного ліміту на всі операції банку-контрагента	- є більше простим; - не вимагає додаткової класифікації по операціях і строкам; - підсилюється централізований контроль за ризиками й проведеними операціями з боку лімітної служби.	- не враховує ризики за строками і видами операцій; - зрівнює значущість операцій і не дозволяє виділити пріоритетних напрямків у співпраці з банком-контрагентом.

В банківській практиці більш поширеним є другий підхід з огляду на його простоту та централізацію контролю за ризиками.

Що стосується безпосередньо розрахунку розміру ліміту, то він проводиться в разі відсутності негативних тенденцій в розвитку контрагента, наявності умовно-позитивного висновку про його фінансовий стан, позитивного висновку власних експертів, що аналізують кримінальні та інші негативні аспекти діяльності контрагента.

Традиційно формула розрахунку ліміту являє собою добуток величини базового ліміту, зваженої на поправочний коефіцієнт та помножену на синтетичний коефіцієнт (1.1):

$$L = BL * K * C, \quad (1.1)$$

де L - ліміт на банк-контрагент;

BL - базовий ліміт;

K –поправочний коефіцієнт;

C -синтетичний коефіцієнт.

Базовий ліміт – це максимальна величина кредиту для конкретного позичальника на розглянутий період часу. У світовій практиці розрахунку лімітів на міжбанківські операції базовими є один чи два найбільш фундаментальні параметри фінансового стану банку: його капітал та активи. Також у ряді випадків як основні показники при розрахунку базового ліміту можуть використовуватися валюта балансу, щоденний обсяг платежів або капітал (кредитора), прибуток (кредитора). При визначенні лімітів за допомогою експертних оцінок можливе врахування менш формалізованих якісних ознак, таких, як рівень менеджменту банку, імідж, здатність швидко мобілізувати необхідні ресурси та якісна оцінка ризикованості бізнесу.

Оскільки в існуючій практиці встановлення базових лімітів як основні показники, відносно яких розраховуються величини ліміту, найчастіше використовуються капітал банку та активи банку, доцільно провести їх дослідження.

Що стосується першого показника – капіталу банку, то зважаючи на те, що розраховується ризик неповернення коштів, основний показник повинен бути критерієм (мірилом) величини ймовірного захисту від втрат при кредитуванні. Таким чином, з одного боку, він повинен відображати розмір коштів, який в повному обсязі банк-позичальник поверне банку-кредитору в зазначений термін з високою часткою ймовірності, а з іншого боку, втрати, які банк-кредитор може понести, не повинні призвести до значного погіршення фінансового стану. При такому підході до використання капіталу банку-контрагента або його різних модифікацій як основного показника, відносно якого вимірюється розмір ліміту кредитування, здається недостатньо обґрунтованим,

оскільки в такому випадку можна лише неявно оцінити здатність банкопозичальника розплатитися зі своїми кредиторами.

У разі використання як основного показника чистих активів виникає проблема, яка полягає в тому, що розрахункова величина чистих активів має певні особливості, а саме:

- величина активів дуже мінлива, оскільки зміни можуть відбуватися за досить короткий термін. Таким чином, розраховані ліміти можуть втратити свою актуальність ще до розрахунку;

- розмір коштів, якими банк-контрагент буде розпоряджатися в момент погашення кредиту, визначається не тільки величиною чистих активів, але і величиною потоку платежів клієнтів при поверненні отриманих коштів, чистим припливом/відтоком залучених ресурсів, а також виконанням інших зобов'язань банку. Обсяг цих платежів нерідко буває достатньо великим і може повністю поглинути величину чистих активів.

З метою максимального зменшення вищенаведених ризиків до розрахунку лімітів залучаються синтетичні коефіцієнти ризику. Синтетичний коефіцієнт – відбиває оцінку фінансового стану позичальника, і приймає значення в діапазоні від нуля до одиниці. Сутність синтетичного коефіцієнту полягає в тому, що він являє собою суму фінансових коефіцієнтів, зважених на вагові коефіцієнти, які визначають рівень їх значущості для синтетичного коефіцієнта. Це інструмент для проведення відносного ранжування фінансового стану банків за принципом «найгірший-найкращий». Виходячи з цього, синтетичний коефіцієнт фактично є кредитним рейтингом банку-контрагента.

Так, кредитний рейтинг – це один з варіантів фінансового аналізу діяльності банку, що дозволяє отримати комплексну оцінку його фінансового стану та провести порівняння з іншими кредитними установами. Необхідно відмітити, що кредитний рейтинг дає уявлення не лише про формальну кредитоспроможність банку на конкретну поточну дату, а дає оцінку ймовірності невиконання позичальником його зобов'язань з часом. Крім того, цінність рейтингової процедури полягає у використанні технологій, які

оцінюють не тільки кількісні показники, але й якісні фактори, і які дозволяють оцінити всю сукупність ризиків, пов'язаних з діяльністю банку.

Слід зазначити, що найчастіше при встановленні ліміту з використанням кредитного рейтингу застосовують бальну методику. Вона полягає у присвоєнні інтегральної оцінки фінансового стану в балах, що присвоюється за кожним оцінним показником за визначеною шкалою. Узагальнювальний показник за бальною методикою являє собою загальну суму балів, отриманих банком за кожним із показників дає змогу зарахувати банк до певної групи.

Методика розрахунку ліміту кредитування на банк-контрагент запропонована Ширинською О. є прикладом традиційного підходу до розрахунку ліміту кредитування. Вона передбачає визначення ліміту на основі величини, яка становить 10% від капіталу банку і коригується на синтетичний коефіцієнт ризику за формулою (1.2):

$$L = 0.1 * \frac{q}{q_{max}} * E \quad (1.2)$$

де L – сума ліміту на банк-контрагент;

q – сума балів за бальною рейтинговою оцінкою, набраних банком-контрагентом;

q_{max} – максимальна сума балів, що може набрати банк-контрагент за бальною рейтинговою оцінкою;

K – капітал банку-контрагента.

В разі якщо в якості базового ліміту буде використана величина чистих активів банку, зважена на поправочний коефіцієнт (10%) та скоригована на синтетичний коефіцієнт ризику, то формула для розрахунку ліміту на банк-контрагент буде наступною (1.3):

$$L = 0.1 * \frac{q}{q_{max}} * A \quad (1.3)$$

де L – сума ліміту на банк-контрагент;

q - сума балів за бальною рейтинговою оцінкою, набраних банком-контрагентом;

q_{max} - максимальна сума балів, що може набрати банк-контрагент за бальною рейтинговою оцінкою;

A – чисті активи банку-контрагента.

Основним недоліком даного підходу є відсутність обмеження для величини рейтингу. Тому за наявності ризику слід адекватно коригувати величину рейтингу і ліміту.

Крім того, недоліками традиційного підходу визначення ліміту на банк-контрагент є те, що фактично виключається поняття кредитного ризику як такого. Як постулат приймається те, що ліміт, розрахований за традиційною формулою повинен забезпечити нульовий кредитний ризик, тобто ймовірність неповернення позичальником такого кредиту зменшується до нуля, що призводить до заниження величини ліміту.

Крім того, традиційна методика не визначає ліміт кредитування на банка-контрагента з погляду внутрішніх можливостей самого банку, тобто не дає можливості визначати терміновість і розмір ліміту виходячи з розмірів наявних у банку грошових ресурсів і з умови урегульованості його гепу. Таким чином, виходить, що, маючи на банк-контрагент значний ліміт і навіть маючи необхідні засоби, їх не можна видати банку-позичальникові у вигляді кредиту, оскільки бажана для останнього строковість кредиту може привести до розбалансованості гепу банку-кредитора.

Важливо відмітити, що науковцями було зроблено спробу запровадити альтернативні методики розрахунку ліміту на банк-контрагент. Так, ліміт на банк-контрагент пропонується розглядати так (1.4):

$$L = \times \ddot{I} \ddot{E} * \times \ddot{E} \ddot{A} * \ddot{N} \quad (1.4)$$

де L - ліміт кредитування на банк-контрагент;

$\mathcal{C} \mathcal{P} \mathcal{L}$ – чиста поточна ліквідність банку-контрагента;

$\mathcal{C} \mathcal{L} \mathcal{A}$ – процентна частка чистих ліквідних активів;

\mathcal{C} – синтетичний коефіцієнт.

Основним недоліком даної методики є те, що вона не враховує строковість надання кредиту. Крім того, врахування незначної кількості чинників однієї направленості (в даному випадку – враховується виключно ліквідність банку-контрагента) призводить до завищення величини ліміту на банк-контрагент.

Відповідно до методики Купчинського В. ліміт на банк-контрагент визначається опосередковано виходячи із строковості операцій за формулою (1.5):

$$L = \mathcal{M} \mathcal{B} \mathcal{K}_n - \mathcal{M} \mathcal{B} \mathcal{K}_z + \mathcal{B} \mathcal{A}, \quad (1.5)$$

де L - ліміт на банк-контрагент;

$\mathcal{M} \mathcal{B} \mathcal{K}_n$ - загальний обсяг міжбанківських кредитів, наданих іншим банкам-контрагентам;

$\mathcal{M} \mathcal{B} \mathcal{K}_z$ - загальний обсяг міжбанківських кредитів, залучених від інших банків;

$\mathcal{B} \mathcal{A}$ - обсяг високоліквідних активів банку за період.

Основним недоліком даного методу є те, що кредитні операції однакової строковості можуть мати різну залежність від фінансових ринків, тому і фактори ризику по-різному впливають на ці операції. Різні операції, що навіть мають однакову терміновість, у різному ступені впливають на формування кінцевого, підсумкового розміру ліміту. В результаті методика повинна

передбачати використання значної кількості додаткових поправочних коефіцієнтів та параметрів.

Підводячи підсумок, слід зазначити, що існуючі методики визначення ліміту на банк-контрагент містять ряд значних недоліків, серед яких фактичне виключення поняття кредитного ризику як такого, неврахування строковості надання кредиту та стійкості банку-позичальника за міжбанківськими кредитними операціями, певна ступінь суб'єктивізму при визначенні поправочного та синтетичного коефіцієнтів. Таким чином, постає питання необхідності удосконалення розрахунку лімітів кредитування на банк-контрагент.

Державний вищий навчальний заклад
"УКРАЇНСЬКА АКАДЕМІЯ БАНКІВСЬКОЇ СПРАВИ
НАЦІОНАЛЬНОГО БАНКУ УКРАЇНИ"

State Higher Educational Institution
"UKRAINIAN ACADEMY OF BANKING
OF THE NATIONAL BANK OF UKRAINE"

РОЗДІЛ 2

ТРЬОХРІВНЕВА МЕТОДИКА ВСТАНОВЛЕННЯ ЛІМІТУ НА БАНК-КОНТРАГЕНТ

2.1 Сутність та особливості трьохрівневої методики розрахунку ліміту на банк-контрагент

Проведене дослідження лімітування як інструменту зниження кредитного ризику при міжбанківському кредитуванні показало, що існуючі методики встановлення ліміту на банк-контрагент містять ряд значних недоліків. Таким чином, постає питання необхідності удосконалення розрахунку ліміту на банк-контрагент на основі врахування строковості надання кредиту, стійкості банку позичальника та групи його ризику відповідно до рейтингової шкали надійності, а також з урахуванням групи банку за класифікацією НБУ.

Трьохрівнева методика встановлення лімітів на банк-контрагент суттєво відрізняється від методик, що досліджувалися. Тому доцільним є визначення притаманних їй особливостей та характерних рис:

-трьохрівнева методика націлена не на визначення банків-контрагентів, які мають добрий фінансовий стан та проводять ефективну банківську діяльність, а на виявлення існуючих і потенційних проблем. Її основне призначення – обмежити ризики й запобігти можливим втратам;

-методика виключає суб'єктивні оцінки, тому що фінансова звітність аналізується абсолютно однаково для всіх комерційних банків. На завершальному етапі аналізу результати фінансової звітності коригуються з урахуванням величини чистих активів банку-контрагента і визначається оцінка, виходячи з конкретної ситуації за строками та сумами.

Слід зазначити, що дана методика дозволяє врахувати як кон'юнктуру міжбанківського ринку, так і схильність банку-кредитора до ризику. Врахування кон'юнктури ринку забезпечується шляхом визначення ряду максимальних лімітів за операціями з різними групами банків-контрагентів,

залежно від обсягу їх активів та умов кредитування. Схильність банку до ризику виражається показником припустимого ризику, що являє собою рівень максимально допустимих втрат банку при укладенні угод з банками-контрагентами протягом певного проміжку часу, і визначається у процентному відношенні від обсягу максимального ліміту.

Таким чином, трьохрівнева методика встановлення лімітів дозволяє не лише застрахувати банк від втрат при взаємодії з банком-контрагентом, але й сприяє підвищенню оборотів і доходів на міжбанківському ринку, розширенню числа надійних банків-контрагентів, забезпечує необхідну диверсифікованість, знижує ризики по операціях з ними за допомогою процедур фінансового аналізу й тим самим обмежує максимальний можливий розмір втрат банку.

2.2. Характеристика «системи відсікання» трьохрівневої методики встановлення ліміту кредитування

Слід зазначити, що трьохрівнева методика встановлення ліміту на банк-контрагент передбачає введення системи коефіцієнтів («системи відсікання»), які покликані виконувати функцію нівелювання балансових перекручувань і визначити максимальний ризик, що може прийняти на себе банк-кредитор. Механізм реалізації «системи відсікання» полягає в попередньому «відсіканні» комерційних банків, а поді здійснюється й у процесі розрахунку ліміту за окремими характеристиками, як банків заздалегідь ризикованих для міжбанківського кредитування.

Розрахунок ліміту на банк-контрагент дозволяє :

- визначити момент, коли банк-контрагент починає «малювати» свій баланс;
- визначити момент, коли у банка-контрагента з'являються проблеми з фінансовим менеджментом;
- визначити момент, коли банк-контрагент прийняв програму фінансового оздоровлення .

Варто відмітити, що найчастіше в банківській практиці показниками, які використовуються як «система відсікання», виступають:

а) величина чистих активів банку або валюти балансу – доцільно встановлювати обмеження на рівні до 100 млн. грн. Економічний зміст застосування даного показника пов'язаний насамперед з порівняно високою швидкістю розвитку негативних процесів у комерційних банках, найчастіше невеликих за розміром;

б) величина власного капіталу – можлива межа становить 50 млн. грн.;

в) наявність негативного фінансового результату, як минулих років, так і звітного періоду, а також негативний результат від операцій до формування резервів – збиткова діяльність банка-контрагента від основної діяльності й наявність позитивного результату після формування резервів, може свідчити тільки про дійсно негативну ситуацію в банку, що намагається «пом'якшити» дану ситуацію за допомогою резервів;

г) прострочена кредитна заборгованість клієнтів банка-контрагента – висока питома вага неповернення виданих кредитів може відчутно позначитися на поточній ліквідності банку-позичальника й підвищити ризик неповернення міжбанківських кредитів. Крім того, висока частка неповернення також свідчить про недостатньо високий рівень менеджменту комерційного банку, що підвищує ризик його кредитування;

д) наявність інформації про недостовірність звітності, що призводить до серйозних перекручувань фінансових результатів;

е) неподання банком-контрагентом необхідної фінансової інформації (насамперед, балансів) на окремі або поточні дати;

є) рівень криміногенності бізнесу – цей фактор рідко можна виявити безпосередньо з аналізу банківської звітності шляхом визначення наявності деяких схем операцій, проведених комерційним банком. Частіше ж визначення криміногенності є прерогативою служби безпеки банку і пов'язане з виявленням та оцінкою відповідної інформації.

Враховуючи вищезазначене можна зробити висновок, що виявлення та врахування показників «системи відсікання» є досить ефективним та актуальним, оскільки дозволить знизити ризик виникнення значних фінансових втрат внаслідок встановлення некоректного ліміту на банк-контрагент.

2.3 Етапи встановлення ліміту на банк-контрагент

Що стосується безпосередньо розрахунку ліміту на банк-контрагент, то слід зазначити, що трьохрівнева методика передбачає визначення трьох рівнів лімітів – нормативних, балансових та лімітів стійкості за різними строками міжбанківського кредитування (кредити овернайт, на 30 днів та на 365 днів). Надалі на основі отриманих результатів розраховується загальний ліміт на банк-контрагент. Таким чином, доцільним є більш детальний розгляд етапів проведення розрахунку загального ліміту міжбанківського кредитування на банк-контрагент.

Етап 1. Проводиться аналіз обов'язкових економічних нормативів діяльності банку-контрагенту, основних фінансових показників відповідно до Інструкції про порядок регулювання банківської діяльності в Україні, затвердженої постановою Правління НБУ від 28 серпня 2001 р. №368.

Такий аналіз дозволяє порівнювати фактичні значення нормативів із встановленими, а також оцінювати основні фінансові показники банку-контрагента за фінансовий рік, оцінити ефективність управління активами й пасивами банку-контрагента.

Етап 2. На основі отриманої інформації визначається сума нормативного ліміту, який призначений для оцінки дотримання банком-контрагентом основних економічних нормативів банківської діяльності. Розрахунок попередньої суми нормативного ліміту (LN) проводиться на строк «овернайт», до 30 днів та до 1 року (додаток А, А.1).

Етап 3. Передбачає проведення оперативного аналізу ліквідності банку-контрагенту та розрахунок балансового ліміту. Розрахунок балансового ліміту

проводиться на основі даних, отриманих в процесі аналізу високоліквідних активів, дохідних активів і платних пасивів, а також валюти балансу. Балансовий ліміт (LB) міжбанківського кредитування визначається як середнє значення між максимальним і мінімальним значенням вільних ліквідних коштів банку-контрагента (додаток Б, Б.1).

Етап 4. Проводиться розрахунок максимальної суми ліміту на банк-контрагент по операціям з міжбанківського кредитування, яку розраховані суми попередніх нормативних та балансових лімітів аналізованого банку-контрагента перевищувати не можуть. Максимальної величини ліміту на банк-контрагент (LM) - максимальний розмір ризику міжбанківського кредитування (див.додаток В).

Сума попередніх нормативних лімітів (LN) та балансових лімітів (LB) («овернайт», строком до 30 днів або до 1 року), розрахована на попередньому етапі аналізованого банку-контрагента не може бути більше максимальної величини ліміту (LM) даного банку-контрагента.

Етап 5. Проводиться моніторинг і визначається прогноз стійкості банку-контрагенту, а також розрахунок ліміту стійкості. Проведення вищезазначених заходів надасть змогу:

- оцінити величину проблемних активів контрагента;
- оцінити реальну платоспроможність і надійність банку-контрагента з мінімальною похибкою;
- передбачати погіршення фінансового стану контрагента в найближчому майбутньому.

В процесі моніторингу фінансового стану банку-контрагента аналізуються показники якості високоліквідних активів, тобто виявляються ризики недостатності високоліквідних активів. Крім цього аналізуються ризики, пов'язані зі стійкістю стабільних залишків коштів бюджетних і позабюджетних фондів, коштів на рахунках ЛОРО, коштів до запитання юридичних і фізичних осіб, отриманих кредитів МБК на строк до 1 дня.

Аналізується також ризик валютної позиції, фактичні значення нормативів миттєвої, поточної й короткострокової ліквідності банку-контрагента.

Розрахунок суми ліміту стійкості призначений для формування об'єктивної оцінки фінансового стану банку-контрагента з урахуванням:

- аналізу агрегованого балансу банку-контрагента балансу;
- аналізу прибутковості й достатності капіталу для визначення значимості банку-контрагента на ринку банківських послуг;
- аналізу рентабельності банку-контрагента для визначення ефективності використання притягнутих банківських ресурсів.

На основі отриманих результатів визначається сума ліміту стійкості (LU) по строках проведення міжбанківських кредитних операції (додаток Д, Д.1).

Етап 6. Проводиться рейтинговий аналіз банку-контрагента, що передбачає вирішення наступних завдань:

- проведення коефіцієнтного експрес аналізу фінансового стану банку-контрагенту. Він призначений для розрахунку й аналізу коефіцієнтів, що відбивають фінансовий стан кредитної організації. При цьому аналізується достатність капіталу, рівень кредитного ризику, якість активів та пасивів, ліквідність та рентабельність банку-контрагенту. На основі отриманих результатів формується висновок про відповідність отриманих результатів нормативним значенням, що свідчить про надійність аналізованого банку-контрагента.

- проведення бального аналізу фінансового стану банку-контрагенту. Він призначений для формування зведених бальних даних коефіцієнтного аналізу фінансового стану комерційного банку-контрагенту.

- визначення категорії надійності банку-контрагента (1-5 категорія ризику). На банки-контрагенти, віднесені до четвертої та п'ятої категорії ризику ліміти не встановлюються.

Етап 7. Визначення базового максимального ліміту на банк-контрагент. Слід зазначити, що базовий максимальний ліміт (ML) визначається як середнє арифметичне значення між величиною ліміту, розрахованою на підставі даних

звіту про виконання контрагентом економічних нормативів НБУ (LN), величиною ліміту, розрахованої на підставі даних балансу (LB) і величиною ліміту стійкості (LU) за відповідними строками міжбанківських операцій. Це дозволяє враховувати не тільки поточний стан банку-контрагента, але й тенденцію (історію) його розвитку за останні 12 місяців:

При цьому розраховуються три категорії базового максимального ліміту: «овернайт», «до 30 днів» й «до 1 року» (див. додаток Е).

Розрахункова сума базового ліміту (ML) аналізованого банку-контрагента не може перевищувати максимальну величину ліміту (LM) для банку-кредитора по операціях міжбанківського кредитування по кожному банку-контрагенту.

Етап 8. Проводиться розрахунок загального ліміту на банк-контрагент. Варто відмітити, що загальний ліміт на банк-контрагент – це максимальний сукупний ліміт на даний банк-контрагент за всіма міжбанківськими кредитними операціями, що проводяться.

Основними правилами встановлення загального ліміту є наступні:

-ліміт на операції міжбанківського кредитування встановлюється тільки для банків-контрагентів, що належать до першої, другої і третьої категорії відповідно до рейтингової шкали надійності банків-контрагентів. На банки-контрагенти, віднесені до четвертої й п'ятої категорії ліміти не встановлюються.

-під час розрахунку загального ліміту за основу береться величина базового максимального ліміту на банк-контрагент;

-сума загального ліміту, що встановлюється вперше, не повинна перевищувати $1/3$ величини базового максимального ліміту для певної категорії банка-контрагента. Через один місяць за умови наявності позитивної кредитної історії ліміт може бути встановлений в повному обсязі;

Важливо відмітити, що загальний базисний ліміт на банк-контрагент залежить від ряду чинників, а саме:

-кон'юнктури ринку з урахуванням строків надання міжбанківських кредитів;

-схильності до ризику банку, що приймає рішення про надання міжбанківського кредиту. Тобто, загальний базисний ліміт установлюється таким чином, щоб потенційні втрати від операцій з даним банком-контрагентом протягом певного періоду часу не перевищували допустимий розмір можливих втрат, що визначаються схильністю банку до ризику певним показником терпимості до ризику.

Таким чином, в контексті даної методики ліміт на банк-контрагент – це обсяг ресурсів, втрата яких з певною ймовірністю (ймовірністю банкрутства банку-контрагента) є припустимою для банку-кредитора. Встановлений ліміт являє собою кількісну характеристику обсягу можливих втрат при проведенні операцій з банком-контрагентом, що відповідає економічному змісту лімітування міжбанківських кредитних операцій як інструменту зниження кредитних ризиків.

Загальна сума ліміту (OL) не може перевищувати двократного розміру розрахункової суми нормативного ліміту (LN), суми балансового ліміту (LB) або 5% від величини високоліквідних нетто.

Враховуючи одноманітність оцінок кредитного ризику можна говорити про загальну суму потенційних збитків, які визначаються як величина можливих збитків деякого портфелю фінансових інструментів, розрахованих для заданого довірчого інтервалу та часового періоду. Таким чином, величина загального ліміту (OL) обмежується наступним чином (див. табл. 2.1):

Таблиця 2.1 – Обмеження розміру загального ліміту (OL) на банк-контрагент

Категорія банку-контрагента (група ризику)	Чисті активи більше 10000 млн.грн.	Чисті активи від 3000 до 10000 млн.грн.	Чисті активи від 1000 до 3000 млн.грн.	Чисті активи менше 1000 млн.грн.
1	ML	$ML*0,99$	$ML*0,95$	$ML*0,80$
2	$ML*0,99$	$ML*0,95$	$ML*0,80$	$ML*0,65$
3	$ML*0,95$	$ML*0,80$	$ML*0,65$	$ML*0,50$

Таким чином, загальний ліміт на банк-контрагент визначається як добуток базового максимально ліміту (ML) на коригуючий коефіцієнт, розмір якого залежить від категорії банку-контрагенту (групи ризику) та розміру його чистих активів.

Підводячи підсумок, необхідно відмітити, що основними перевагами трьохрівневої методики встановлення ліміту на банк-контрагент є наступні:

-враховує поточні умови функціонування банку-контрагента, визначає прогнозні умови;

-є універсальною, простою в розрахунку та доступною для використання, не потребує значних витрат часу;

-дозволяє виявити ознаки «проблемності» банку-контрагента на ранніх стадіях їх появи;

-дозволяє найбільш повно врахувати найважливіші показники діяльності банку-контрагента та мінімізувати вплив суб'єктивних оцінок на етапі кількісної оцінки фінансового стану банку-контрагенту;

-дозволяє визначити не лише ступінь надійності банку-контрагенту та встановити ліміт на операції міжбанківського кредитування з ним, а й можливі проблемні моменти, що можуть призвести банк-контрагент до банкрутства;

-є гнучкою, оскільки в період надлишку вільних ресурсів в банку-кредитора та/або ліквідності міжбанківського ринку, дозволяється встановлення максимального розміру ліміту із нормативного, балансового чи ліміта стійкості на основі врахування категорії банку-контрагента відповідно до рейтингової шкали.

Таким чином, запропонована методика встановлення ліміту на банк-контрагент дозволяє одержати «прозорий» за змістом показник обсягу ліміту, що є реакцією на ненадійність контрагента й дає змогу оцінити відповідність прийнятих ризиків поточному фінансовому стану й потребам банку. Отже, встановлення ліміту на банк-контрагент на основі принципів трьохрівневої методики є важливим і актуальним як з теоретичних, так особливо з практичних позицій.

РОЗДІЛ 3

ПРАКТИЧНА РЕАЛІЗАЦІЯ ТРЬОХРІВНЕВОЇ МЕТОДИКИ ВСТАНОВЛЕННЯ ЛІМІТУ НА БАНК-КОНТРАГЕНТ

Розрахунки проводилися на основі даних балансу банку України, який належить до першої групи за класифікацією НБУ. В даній роботі досліджуваний банк буде називатися «Академбанк».

Перш за все, розглянемо практичну реалізацію традиційної методики. Слід зазначити, що спочатку було проведено рейтингову оцінку «Академбанку» на основі балансових даних за наступними групами показників: капіталізація, кредитний ризик, якість активів, якість пасивів, ліквідність, рентабельність. Було застосовано бальну система на базі 16 показників. Кожний показник оцінювався за шкалою оцінок в діапазоні від 0 до 10 балів. Максимальна можлива кількість балів - 160. Присвоєння визначеної кількості балів залежало від того, в яких межах знаходиться фактичне значення коефіцієнтів.

В результаті проведених розрахунків фінансово-економічних показників діяльності «Академбанку» було визначено, що він отримав 120 балів із 160 можливих і був віднесений до класу А.

Вихідні дані, що використовувалися для розрахунку ліміту на банк-контрагент за традиційною зазначено в табл. 3.1

Таблиця 3.1 – Вихідні дані для традиційної методики встановлення ліміту на «Академбанк»

Показник	Значення, тис.грн.
Капітал (K)	1405192,21
Активи (A)	13138314,53
Максимальна сума балів за рейтинговою оцінкою (q_{max})	160
Сума балів набраних банком-контрагентом (q)	120

Розрахунок ліміту за традиційною методикою проводився за формулами (2) та (3) відповідно. Отриманий результат наведено в табл. 3.2.

Таблиця 3.2 – Ліміт на банк-контрагент за традиційною методикою

Ліміт на банк-контрагент	Значення, тис.грн
L_K (базовий ліміт – капітал банку-контрагента)	105389,42
L_A (базовий ліміт – чисті активи банку-контрагента)	98537,36

На наступному етапі практичної реалізації дослідження методик встановлення лімітів було розраховано ліміт за методикою, що враховує ліквідність банку-контрагенту. Розрахунок проводився за формулою (4) на підставі вихідних даних, зазначених у табл.5. При цьому, синтетичний коефіцієнт – це відношення суми балів, набраних банком-контрагентом за до максимальної можливої суми балів за рейтинговою оцінкою.

Величина розрахованого ліміту на банк-контрагент зазначена в табл. 3.3.

Таблиця 3.3 – Вихідні та розрахункові дані для методики встановлення ліміту на «Академбанк», що базується на ліквідності банку

Показник	Значення, тис.грн.
Вихідні дані	
$ЧПЛ$	634099,7661
$ЧЛА$	0,5682
C	0,75
Розрахункові дані	
L (ліміт на банк-контрагент)	270254,243

Що стосується визначення ліміту на банк-контрагент за методикою Купчинського В., то слід зазначити, що розрахунок проводився за формулою (1.5). Вихідні та розрахункові дані зазначені в табл. 3.4.

Після визначення ліміту на «Академбанк» за існуючими методиками, доцільно розглянути практичну реалізацію трьохрівневої методики встановлення ліміту на банк-контрагент. Як зазначалося вище, розрахунку ліміту на банк-

контрагент, за трьохрівневою методикою передбачає визначення трьох рівнів лімітів – нормативних, балансових та лімітів стійкості за різними строками міжбанківського кредитування (кредити овернайт, на 30 днів та на 365 днів). Надалі на основі отриманих результатів розраховується загальний ліміт на банк-контрагент.

Таблиця 3.4 – Вихідні та розрахункові дані для методики Купчинського В. встановлення ліміту на «Академбанк»

Показник	Значення, тис.грн.
Вихідні дані	
<i>МБКн</i>	347323,001
<i>МБКз</i>	2106995,68
<i>ВА</i>	1793081,79
Розрахункові дані	
<i>L</i> (ліміт на банк-контрагент)	33409,11

Доцільним є більш детальний розгляд етапів проведення розрахунку загального ліміту міжбанківського кредитування на «Академбанк» за трьохрівневою методикою.

Етап 1. Розрахунок та аналіз економічних нормативів діяльності «Академбанку» було проведено на підставі даних балансу та порівняно із нормативними значеннями, встановленими НБУ. Отримані результати наведено в табл. 3.5.

Таблиця 3.5 – Економічні нормативи діяльності «Академбанку»

Норматив	Нормативне значення	Значення нормативу «Академбанку»
<i>Н1</i>	≥10 млн.євро	1697820,579 тис.грн.
<i>Н2</i>	≥10%	10,41%
<i>Н3</i>	≥9%	13,52%
<i>Н4</i>	≥20%	107,43%
<i>Н5</i>	≥40%	132,19%
<i>Н6</i>	≥20%	45,85%
<i>Н7</i>	≤25%	25,32%

За результатами аналізу можна зробити висновок, що у своїй діяльності «Академбанк» дотримується економічних нормативів діяльності, встановлених НБУ, і ефективно управляє активами та пасивами.

Етап 2. Розрахунок попередньої суми нормативного ліміту (LN) проводиться на строк «овернайт», до 30 днів та до 1 року представлений в табл. 3.6.

Таблиця 3.6 – Нормативні ліміти на «Академбанк»

Ліміт	Розрахункова формула	Розрахунок	Результат, тис.грн.
LN_{ov}	$H1cp * H2f * H4f * Kp * P^*$	$1697820,579 * 0,1041 * 1,0743\% * 0,25 * 0,475$	22556,56078
LN_{30}	$H1cp * H3f * H5f * Kp * P^*$	$1697820,579 * 0,1352 * 1,3219\% * 0,25 * 0,475$	36035,68309
LN_{365}	$H1cp * H3f * H6f * Kp * P^*$	$1697820,579 * 0,1352 * 0,4585\% * 0,25 * 0,475$	12498666,33

* - синтетичний коефіцієнт P розрахований за формулою: $P = W * W$ (див.додаток А.1). N було прийнято 95%, оскільки «Академбанк» було віднесено до групи звичайних банків. W було прийнято 0,75, оскільки з початку року з «Академбанком» не було здійснено жодної міжбанківської операції. Таким чином, $P=0,475$.

Етап 3. Розрахунок попередньої суми балансового ліміту (LB) проводиться на строк «овернайт», до 30 днів та до 1 року представлений в табл. 3.7.

Таблиця 3.7 – Балансові ліміти на «Академбанк»

Ліміт	Розрахункова формула	Розрахунок	Результат, тис.грн.
LB_{ov}	$ST(-SA)^* * H4f * Kp$	$(784497,0776 - 19300,48695) * 1,0743\% * 0,25$	20512,9343
LB_{30}	$ST(-SA)^* * H5f * Kp$	$(784497,0776 - 19300,48695) * 1,3219\% * 0,25$	25284,6904
LB_{365}	$ST(-SA)^* * H6f * Kp$	$(784497,0776 - 19300,48695) * 0,4585\% * 0,25$	87710,8770

* - показники ST та SA було розраховано на підставі даних балансу «Академбанку» за формулами, наведеними в додатку Б.1. Для їх розрахунку було використано наступні дані: $CR= 1045996,10$ тис.грн., $DA = 10515800,13$ тис.грн., $PP= 10496499,64$ тис.грн.

Етап 4. Для розрахунку максимального розміру ліміту на «Академбанк» було використано формулу (див.додаток В):

$$LM = H1cp * H7 * Kc^*$$

$$LM = 1697820,579 * 0,2532 * 0,95 = 408396,40 \text{ тис.грн.}$$

*- коефіцієнт «запасу» Kz було прийнято 0,95, оскільки «Академбанк» не має субординованого боргу.

Отже, максимальна сума ліміту, яка може бути встановлена для «Академбанку» не повинна перевищувати 408396,40 тис.грн. Слід зазначити, що сума попередніх нормативних лімітів (*LN*) та балансових лімітів (*LB*) («овернайт», строком до 30 днів або до 1 року) не перевищує максимального ліміту на банк-контрагент.

Етап 5. Розрахунок попередньої суми ліміту стійкості (*LU*) проводиться на строк «овернайт», до 30 днів та до 1 року представлений в табл. 3.8.

Таблиця 3.8 – Ліміти стійкості на «Академбанк»

Ліміт	Розрахункова формула	Розрахунок	Результат, тис.грн.
<i>LU_{ov}</i>	$Hlan^* * H4f * Kp$	454546,862*1,0743*0,25	122080,0779
<i>LU₃₀</i>	$Hlan^* * H5f * Kp$	454546,862*1,3219*0,25	150220,1446
<i>LU₃₆₅</i>	$Hlan^* * H6f * Kp$	454546,862*0,4585*0,25	52102,56342

* - показник *Hlan* було розраховано на підставі даних балансу «Академбанку» за формулою, наведеною в додатку Д.1. Для його розрахунку було використано наступні дані: *Hla* = 1843728,83 тис.грн., *RAV* = 316516,48 тис.грн., *RLB* = 1072664,49 тис.грн.

Етап 6. Як зазначалося вище, в результаті проведених розрахунків фінансово-економічних показників діяльності «Академбанку» було визначено, що він отримав 120 балів із 160 можливих і був віднесений до класу А. Таким чином, ліміт на «Академбанк» може бути встановлений, оскільки банк було віднесено до першої категорії надійності (групи ризику).

Етап 7. Розрахунок величини базового максимального ліміту (*ML*) проводиться на строк «овернайт», до 30 днів та до 1 року представлений в табл. 3.9.

Таблиця 3.9 – Базовий максимальний ліміт на «Академбанк»

Ліміт	Розрахункова формула	Розрахунок	Результат, тис.грн.
<i>ML_{ov}</i>	$(LN_{ov} + LB_{ov} + LU_{ov}) * Kf^* / 3$	(22556,56078+20512,9343+122080,0779)*1/3	116716,5243
<i>ML₃₀</i>	$(LN_{30} + LB_{30} + LU_{30}) * Kf^* / 3$	(36035,68309+25284,6904+150220,1446)*1/3	146380,1727
<i>ML₃₆₅</i>	$(LN_{365} + LB_{365} + LU_{365}) * Kf^* / 3$	(12498666,33+87710,8770+52102,56342)*1/3	50770,70224

*- показник *Kf* було прийнято за 1, оскільки поточна бальна оцінка дорівнює прогнозованій (див. додаток Е).

Слід зазначити, що розрахункова сума базових лімітів (ML) «Академбанку» не перевищує максимальну величину ліміту (LM) для банку-кредитора по операціях міжбанківського кредитування, яка становить 408396,40 тис.грн.

Етап 8. Розрахунок величини загального ліміту (OL). Слід зазначити, що за результатами проведеного дослідження було встановлено, що «Академбанк» за даними балансу чисті активи банку становлять 13138 млн.грн. і відповідно перевищують 10000 млн.грн., то банк належить до першої групи ризику за чистими активами. Приймаючи до уваги бальну оцінку, яка дорівнює 120 балів, то «Академбанк» належить до першої категорії надійності. Таким чином, можна визначити величини загальних лімітів.

Розрахунок загального ліміту на «Академбанк», який проводиться на строк «овернайт», до 30 днів та до 1 року, представлений в табл. 3.10.

Таблиця 3.10 – Загальний ліміт на «Академбанк»

Ліміт	Розрахункова формула	Розрахунок	Результат, тис.грн.
OL_{ov}	ML	116716,5243	116716,5243
OL_{30}	ML	146380,1727	146380,1727
OL_{365}	ML	50770,70224	50770,70224

Таким чином, за трьохрівневою методикою встановлення ліміту на банк-контрагент, загальний ліміт на строк овернайт становить - 116716,5243 тис.грн, на 30 днів - 146380,1727 тис.грн., на 365 днів - 50770,70224 тис.грн.

Припустимо, що «Академбанк» належить до першої групи ризику за розміром чистих активів, та до другої або третьої категорії надійності за результатами рейтингової оцінки. Надалі, розрахуємо загальні ліміти на строк «овернайт» до 30 днів та до 1 року з урахуванням вищезазначених припущень.

Розрахунок представлений у табл. 3.11.

Таблиця 3.11 – Загальний ліміт на «Академбанк» з урахуванням введених припущень

Ліміт	Розрахункова формула	Розрахунок	Результат, тис грн.
2 категорія ризику			
OL_{ov}	$ML*0,99$	116716,5243*0,99	115549,3591
$ OL_{30}$	$ML*0,99$	146380,1727*0,99	144916,37
OL_{365}	$ML*0,99$	50770,70224*0,99	50262,995
3 категорія ризику			
OL_{ov}	$ML*0,95$	116716,5243*0,95	110880,6981
$ OL_{30}$	$ML*0,95$	146380,1727*0,95	139061,16
OL_{365}	$ML*0,95$	50770,70224*0,95	48232,167

Порівнюючи величину ліміту на «Академбанк», розраховану за різними методиками, можна зробити наступні висновки:

- за традиційною методикою – ліміт є заниженим, що пояснюється орієнтацією виключно на розмір капіталу або активів «Академбанку». Заниження ліміту на банк-контрагент може привести до зниження ефективності діяльності на ринку МБК.

- за методикою встановлення ліміту, що базується на ліквідності банку ліміт на «Академбанк» є завищеним, оскільки не враховуються інші параметри, крім ліквідності «Академбанку». Завищення ліміту є небезпечним, оскільки не дає змогу мінімізувати кредитний ризик.

- за методикою Купчинського В. – ліміт на «Академбанк» є занадто низьким, і не може бути використаний в практичній діяльності. Можна вважати, що дана методика не відображає реальну ситуацію.

- за трьохрівневою методикою ліміт на «Академбанк» є найбільш адекватним поточній ситуації, оскільки, враховує строк надання кредиту, враховує поточні умови та ефективність діяльності «Академбанку» через використання при розрахунку економічних нормативів діяльності (Н1-Н7), є гнучким, оскільки в разі зміни категорії ризику банку базовий максимальний ліміт (ML) може бути швидко скоригований на відповідний коефіцієнт з урахуванням строку надання кредиту.

ВИСНОВКИ

1 Одним із шляхів управління кредитними ризиками на ринку МБК є встановлення лімітів ризику. Лімітування має наступні переваги: гнучкість структури лімітів, адекватне формування величини, що підлягає лімітуванню, й інтеграція процедури контролю лімітів у загальний процес обробки транзакцій.

2. Традиційною методикою розрахунку ліміту є визначення добутку величини базового ліміту, зваженої на поправочний коефіцієнт та помножену на синтетичний коефіцієнт. Альтернативні методики передбачають урахування ліквідності банку-контрагента та виходячи із обсягу наданих і розміщених кредитів.

3. Існуючі методики визначення ліміту кредитування містять ряд значних недоліків, серед яких фактичне виключення поняття кредитного ризику як такого, неврахування строковості надання кредиту та стійкості банку-позичальника за міжбанківськими кредитними операціями, певна ступінь суб'єктивізму при визначенні поправочного та синтетичного коефіцієнтів.

4. Трьохрінева методика розрахунку ліміту на банк-контрагент передбачає врахування строковості надання кредиту, стійкості банку позичальника та групи його ризику відповідно до рейтингової шкали надійності.

5. Трьохрінева методика передбачає визначення трьох рівнів лімітів—нормативних, балансових та лімітів стійкості за різними строками міжбанківського кредитування, та наступний розрахунок загального ліміту.

6. Трьохрінева методика є простою в розрахунку, доступною, гнучкою, комплексною, дозволяє найбільш повно врахувати найважливіші показники діяльності банку-контрагента, визначити ступінь надійності банку-контрагенту, виявити можливі проблемні моменти, що можуть призвести банк-контрагент до банкрутства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Волошин, И. В. Проблемы оценки лимитов межбанковского кредитования [Электронный ресурс] : – Режим доступа: http://www.finances.kiev.ua/theory/Rysk_menedzhmen/Problemy_otsefk.html. – Загл. с экрана.

2. Гумен, І. Складові банківських рейтингів: науково-практичний аспект [Текст] / І. Гумен // Вісник Національного банку України (укр.). – 2000. – № 1. – С. 57 – 60.

3. Інструкція про порядок регулювання банківської діяльності в Україні : постанова Правління НБУ від 28 серпня 2001 р. № 368. – Режим доступа: <http://www.rada.gov.ua>. – Загл. с экрана.

4. Козак, О. Ю. Визначення кредитних лімітів на основі внутрішнього рейтингу банків-контрагентів [Текст] / О. Ю. Козак // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України: погляд у майбутнє : зб. тез доповідей за матеріалами науково-практичної конференції студентів / Українська академія банківської справи Національного банку України. – Суми, 2004. – 374 с. ISBN 966-566-241-4.

5. Никишев, Ю. Системный подход к лимитированию рисков банка [Электронный ресурс] : / Аналитический журнал. – 2005. – № 1. – Режим доступа: http://www.reglament.net/bank/mng/2005_1_article_1.htm. – Загл. с экрана.

6. Пісарев, О. Г. Фінансова діагностика надійності банків: методи і технології, кількісний і якісний аналіз, методика встановлення лімітів, Z-score модель імовірності дефолту, рейтингова оцінка, лімітна політика банку [Текст] : матеріали семінару (27-28 квітня 2007 р.) / О. Г. Пісарев / Національний центр підготовки банківських працівників України. – Київ, 2007. – 368 с.

7. Плешивцев, О. О. Оценка риска контрагента – установление лимитов на операции с банками [Электронный ресурс] : – Режим доступа: <http://www.finrisk.ru/article/Mbkavto/mbkavto2.html>. – Загл. с экрана.

8. Самарец, Ф. А. Опыт построения методики определения лимитов на банки-контрагенты [Электронный ресурс] : материалы семинара «Проблемы формирования лимитной политики»(22 марта 2000 г.) / Ф. А. Самарец. – Режим доступа: http://www.bankclub.ru/seminar-materials.htm?seminar_id=3. – Загл. с экрана.

9. Четвериков, В. Н. Адекватность методик коммерческих банков при определении лимитов на банки-контрагенты [Электронный ресурс] : материалы семинара «Проблемы формирования лимитной политики»(22 марта 2000 г.) / В. Н. Четвериков. – Режим доступа: http://www.bankclub.ru/seminar-article.htm?seminar_id=3&article_id=13. – Загл. с экрана.

10. Фаррахов, И. Т. Расчет лимитов кредитования. Нетрадиционный подход [Электронный ресурс] : / Оперативное управление и стратегический менеджмент в коммерческом банке. – 2002. – № 8. – Режим доступа: <http://www.klerk.ru/bank/?2095>. – Загл. с экрана.

ДЕРЖАВНИЙ ВИЩОЇ
УКРАЇНСЬКА АКАДЕМІЯ БАНКІВ
НАЦІОНАЛЬНОЇ БАНКИ УКРАЇНИ

Додаток А

Визначення максимальної величини нормативного ліміту на банк-контрагент

$$LN_{ov} = H1cp * H2f * H4f * Kp * P, \quad (A.1)$$

$$LN_{30} = H1cp * H3f * H5f * Kp * P, \quad (A.2)$$

$$LN_{365} = H1cp * H3f * H6f * Kp * P, \quad (A.3)$$

де $LN_{ov, 30, 365}$ - розрахункова сума попереднього нормативного ліміту по операціях типу «овернайт», 30 й 365 днів відповідно;

$H1cp$ – середній розмір регулятивного капіталу банку-контрагента за аналізований період;

$H2f$ – середнє значення нормативу адекватності регулятивного капіталу за аналізований місяць банку-контрагента;

$H3f$ – середнє значення нормативу адекватності основного капіталу за аналізований місяць банку-контрагента;

$H4f$ – середнє за місяць значення нормативу миттєвої ліквідності банку-контрагента;

$H5f$ – середнє за місяць значення нормативу поточної ліквідності даного банку-контрагента;

$H6f$ – середнє за місяць значення нормативу короткострокової ліквідності даного банку-контрагента;

Kp – коефіцієнт обмеження максимального розміру кредитного ризику на один банк-контрагент і приймається рівним 25 %;

P – синтетичний (коригуючий) коефіцієнт ймовірності виконання банком-контрагентом умов міжбанківської угоди (див.додаток А.1)

Додаток А.1

Розрахунок синтетичного коефіцієнту Р

$$P = N * W, \quad (A.1.1)$$

де N – поправочний бальний коефіцієнт, що характеризує ймовірність виконання банком-контрагентом своїх зобов'язань.

Для «високонадійних» банків - 100%, для «ненадійних» - 80%, для всіх інших банків - 95%; від розрахункового значення поправочного коефіцієнта.

W – коефіцієнт, що характеризує ймовірність виконання банком-контрагентом своїх зобов'язань, розрахований на підставі реальної кількості угод, укладених з банком і визначається в такий спосіб:

$$W = m * M \quad (A.1.2)$$

де m - кількість угод, укладених з даним банком, умови яких було виконано;

M - загальна кількість угод з даним банком.

Якщо з банком-контрагентом з початку року не було укладено жодної угоди, але були в попередньому році, то коефіцієнт W - 0,75.

Якщо з банком-контрагентом на день розрахунку ліміту не було укладено жодної угоди, ні в поточному, ні в попередніх роках, то W - 0,5.

Додаток Б

Визначення максимальної величини балансового ліміту на банк-контрагент

$$LB_{ov} = ST(-SA) * H4f * Kp, \quad (Б.1)$$

$$LB_{30} = ST(-SA) * H5f * Kp, \quad (Б.2)$$

$$LB_{365} = ST(-SA) * H6f * Kp, \quad (Б.3)$$

де $LB_{ov,30,365}$ - розрахункова сума балансового ліміту на один операційний день, 30 й 365 днів відповідно;

ST – стабільна частина ресурсів банку-контрагента, які знаходяться на коррахунку в НБУ (додаток Б.1);

SA – сальдо по активним операціям (додаток Б.1);

$H4f$ - фактичне середньомісячне значення нормативу миттєвої ліквідності;

$H5f$ - фактичне середньомісячне значення нормативу поточної ліквідності;

$H6f$ - фактичне середньомісячне значення нормативу короткострокової ліквідності.

Kp - коефіцієнт обмеження максимального розміру кредитного ризику на один банк-контрагент і приймається рівним 25 %.

Додаток Б.1

$$ST = CRst = CR * 0.75 \quad (\text{Б.1.1})$$

де ST - стабільна частина коштів банку-контрагента, що перебувають на коррахунку в НБУ;

$CRst$ - стабільна частина коштів банку-контрагента, що включає кошти в касі й на коррахунку в НБУ. Інформація вибирається з форми №381 "Інформація про дотримання нормативів обов'язкового резервування коштів на кореспондентському рахунку" №381 (файл #20) аналізованого банку-контрагента;

При відсутності даної інформації приймається значення рівне:

CR - середнє значення рівне залишкам коштів на коррахунку в НБУ, на рахунках "НОСТРО", за станом на перше число поточного місяця, за винятком залишків на рахунках "ЛОРО";

0,75 - коефіцієнт середньостатистичного значення найбільш ліквідної й стабільної частини засобів контрагента.

$$SA = DA - PP \quad (\text{Б.1.2})$$

де SA - сальдо по активних операціях;

DA - стабільна частина сум дохідних активів (МБК, кредити клієнтам, операції із цінними паперами); в іншому випадку приймається значення залишків по даних статтях, при цьому максимальний строк встановлення лімітів не може бути більше 3-х місяців;

PP - стабільна частина сум платних пасивів (МБК, кредити й депозити НБУ, МФО, поточні і строкові рахунки клієнтів, операції із власними цінними паперами, субординований борг). Якщо сальдо позитивне, то в розрахунок приймається тільки ST , в іншому випадку необхідно зменшити величину ST на від'ємну величину сальдо SA .

Додаток В

Визначення максимальної величини ліміту на операції міжбанківського кредитування з банком-контрагентом

$$LM = H1cp * H7 * Kз ,$$

де LM - максимальна величина ліміту на операції міжбанківського кредитування з банком-контрагентом;

$H1cp$ - середньомісячний розмір регулятивного капіталу банку-кредитора за аналізований період;

$H7$ - максимальне значення нормативу $H7$ (25%);

$Kз$ - коефіцієнт «запасу» збереження незмінності капіталу банку. Враховуючи те, що середнє квадратичне відхилення можливого ризику максимальної зміни капіталу банку щодо середнього становить 0,25, значення коефіцієнта «запасу» приймається рівним 0,75, тобто є експертним коефіцієнтом на базі результатів статистичних спостережень по групі вітчизняних банків за 2001-2007р. Якщо субординований борг банку-контрагента = 0, то коефіцієнт «запасу» приймається рівним 0,95, тому що може змінюватися фінансовий результат від величини сформованих у даний момент страхових резервів.

Додаток Д

Визначення максимальної величини ліміту стійкості на банк-контрагент

$$LU_{ov} = Hlan * H4f * Kp, \quad (B.1)$$

$$LU_{30} = Hlan * H5f * Kp, \quad (B.2)$$

$$LU_{365} = Hlan * H6f * Kp, \quad (B.3)$$

де $LU_{ov,30,365}$ - розрахункова сума ліміту стійкості на один операційний день, 30 й 365 днів відповідно;

$Hlan$ - стабільна частина високоліквідних активів-нетто (додаток В.1);

$H4f$ - фактичне середньомісячне значення нормативу миттєвої ліквідності;

$H5f$ - фактичне середньомісячне значення нормативу поточної ліквідності;

$H6f$ - фактичне середньомісячне значення нормативу короткострокової ліквідності.

Kp - коефіцієнт обмеження максимального розміру кредитного ризику на один банк-контрагент і приймається рівним 25 %.

Додаток Д.1

$$Hlan = HLa - RAB - RLB \quad (B.1.1)$$

де *HLa* - стабільна частина високоліквідних активів; містять у собі залишки на наступних балансових рахунках: каса (1001;1002;1003;1004;1005;1007;1011;1012;1013;1017) + банківські метали (1101;1102;1107) + рахунку в НБУ (1200;1203;1207;1211;1212) + цінні папери НБУ й Уряду України (1410;1411;1412;1413;1414;-1416;1417;1420;1421;1422;1423;1424;-1426;1427;1430;-1436;1437;1440;-1446;1447;1400;1401;1402;1403;1404;a1405;-p1405;-1406;1407;a1415;-p1415;a1435;-p1435) + кореспондентські рахунки (a1500; 1580) + міжбанківські кредити й депозити овернайт (1502;1510;1511;1512;1521);

RAB (*Risk asset a briefcase*) - ризик недостатності високоліквідних активів (коштів у касі й засобів на кореспондентському рахунку в НБУ). Для аналізу цього ризику розглядається летуча частина залишків на наступних балансових рахунках): 1003 + 1004 + 1005 + 1007 + 1011 + 1012 + 1013 + 1017 + 1101 + 1102 + 1107 + 1203 + 1207 + 1211 + 1212;

RLB (*Risk liabilities § briefcase*) - ризики пов'язані зі стійкістю стабільних залишків засобів бюджету й позабюджетних фондів, засобів на рахунках ЛОРО, засобів до запитання юридичних і фізичних осіб, залучених засобів МБК на строк до 1 дня й засобів кредиторської заборгованості клієнтів. Для аналізу цього ризику розглядається летуча частина залишків на наступних балансових рахунках : кореспондентські рахунки банків і НБУ (p1600;1602;1300) + міжбанківські кредити й депозити овернайт (p1500;1610;1611;1612;1615;1617;1620;1621;1622;1623;1624;1626;1627;p1507) + кредити й депозити НБУ (1310;1311;1312;1313;1316;1317;1322;1323;1325;1326;1327;1332;1335) + кредити від МФО(2700;2701;-2706;2707) + (засобу бюджету й позабюджетних фондів (2512;2513;2520;2523;2526;2530;2531;2541;2542;2543;2544;2545;2552;2553;2554

;2555;2560;2561;2562;2565;2570;2571;2572) +кошти суб'єктів госп. діяльності й бюджету (р2600;2601;2602;2603;2604;2606) + кошти виборчих фондів (2640;2641;2642;2643) +кошти небанківських фінансових організацій (р2650) +кошти фізичних осіб (р2620;2622) + карткові рахунки (р2605;р2655;р2625) * 25%+ кредиторська заборгованість по операціях із клієнтами банку (2900;2901;2902;2903;2904;2905;2906;2909; р2920;р2924) * 50%

Державний вищий навчальний заклад
"УКРАЇНСЬКА АКАДЕМІЯ БАНКІВСЬКОЇ СПРАВИ
НАЦІОНАЛЬНОГО БАНКУ УКРАЇНИ"

State Higher Educational Institution
"UKRAINIAN ACADEMY OF BANKING
OF THE NATIONAL BANK OF UKRAINE"

Додаток Е

Визначення базового максимального ліміту на банк-контрагент

$$ML_{ov} = (LN_{ov} + LB_{ov} + LU_{ov}) * Kf / 3, \quad (Д.1)$$

$$ML_{30} = (LN_{30} + LB_{30} + LU_{30}) * Kf / 3, \quad (Д.2)$$

$$ML_{365} = (LN_{365} + LB_{365} + LU_{30,365}) * Kf / 3, \quad (Д.3)$$

де $ML_{ov,30,365}$ - базове значення максимального ліміту по операціях типу «овернайт», по строку до 30 днів й 1 року відповідно;

$LN_{ov,30,365}$ - розрахункова величина нормативного ліміту на один операційний день, 30 й 365 днів відповідно;

$LB_{ov,30,365}$ - розрахункова сума балансового ліміту на один операційний день, 30 й 365 днів відповідно;

$LU_{ov,30,365}$ - розрахункова величина ліміту стійкості на один операційний день, 30 й 365 днів відповідно;

Kf – коефіцієнт, що коригує тенденцію розвитку контрагента і є своєрідним «фільтром» при проведенні оцінки фінансового стану контрагента, підвищує «строгість» методики й збільшує надійність оцінок, проведених з її допомогою. Він визначається наступним чином:

-якщо поточна бальна оцінка більше прогнозованої, то Kf визначається, як відношення прогнозованої бальної оцінки до поточної бальної оцінки;

-якщо поточна бальна оцінка менше прогнозованої, то Kf визначається, як відношення поточної бальної оцінки до прогнозованої;

-якщо поточна бальна оцінка дорівнює прогнозованій, то Kf приймається рівним 1.

